



Yleiskatsaus Baltian maiden mediaan

Peeter Vihalemm (toim.)
**BALTIC MEDIA
IN TRANSITION**

Tartu: Tartu University Press 2002.
304 s.

Baltic Media in Transition on jatkoa vuonna 1993 julkaistulle teokselle *Towards a Civic Society: The Baltic Media's Long Road to Freedom*. Ensimmäinen kirja tarkasteli Baltian maiden median historiaa aina 1700-luvulta lähtien. Uusi teos keskittyy yhteiskunnalliseen murrokseen Neuvostoliiton hajottua ja uuteen demokratian aikakauteen.

Nimestään huolimatta kirja keskittyy Viron mediaan. Latvia ja Liettua jätetään selvästi vähemmälle huomiolle. Venäjänkielisen median kehityksestä Baltian maissa annetaan selvitys vain Viron osalta. Tuskin kysymys on kuitenkin tutkijoiden välinpitämättömyydestä. Lieneekö sitten synnä tietojen hajanaisuus? Ehkä tulevaisuudessa myös Latvian ja Liettuan osalta saadaan lukea syvempää tutkimusta.

Viron osuutta vahvistaa myös tunnetun poliitikon Marju Lauristin kirjoitus (yhdessä Peeter Vihalemmnin kanssa). Virolaisen yhteiskunnan asiantuntijana ja itse tapahtumia eläneenä hänellä on laaja näkemys kotimaansa mediakentästä. Sama piirre yhdistää kaikkia kirjan tekijöitä. He tarkastelevat aihepiiriään aikalaisen näkökulmasta, mikä antaa tekstile luotettavuutta ja uskottavuutta. Toisaalta lukijalta edellytetään lähdekriittisyyttä mahdollisen subjektiivisuuden takia.

Kirja sisältää paljon numerofaktia ja tilastoja. Erilaiset taulukot ja runsas data yhdistetään kuitenkin laajempaan kulttuurin tarkasteluun. Tämä on toimiva ratkaisu, joka rakentaa lukijalle selkeän kokonaiskuvan tarkasteltavasta aiheesta.

Lähestymistapoja on useita. Teoksen tekemiseen osallistuneet kirjoittajat tarkastelevat kohteitaan niin sosiologian, historian kuin ta-

loustieteenkin keinoin. Päähuomio on kriiseissä ja mullistuksissa, jotka rytmittävät eri tiedotusvälineiden historiaa ja kehitystä.

Kirja muodostaa kronologisia tiivistelmiä, joissa median kentän muutokset on jaettu selkeisiin vaiheisiin. Näin esimerkiksi latvialaisen median tapahtumista muodostuu aikajana, joka auttaa suhteuttamaan vaiheet toisiinsa.

Teoksessa tarkastellaan myös siirtymistä neuvostojärjestelmästä markkinatalouteen. Värikkäänä esimerkkinä toimii Viron sanomalehdistö. Instituution mukautuminen uuteen aikakauteen ja mahdollisuuksiin esitetään monipuolisesti, mutta lukiessa herää kysymyksiä vastaavasta prosessista muissa Baltian maissa. Tätä ulottuvuutta olisi ehkä ollut syytä käsitellä laajemmin.

Kaiken kaikkiaan kirja toimii hyvänä yleiskatsauksena tarjoten paikoitellen syvempääkin analyysiä. Se tarjoaa myös paljon virikkeitä uusia tutkimusaiheita varten.

LIINA PETÄJÄ

Uutisjournalismi kohtaa kansalaisen

Heikki Heikkilä
**OHUT JA VANKKA
JOURNALISMI**

Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännössä 1990-luvulla. Tampere: Yliopistopaino 2001. 330 s.

"Tavis", tavallinen rivikansalainen, kelpaa uutisissa lähinnä galluppiin vastaamaan tai taustakuvaksi. Kun journalismi etsii aiheensa ja näkökulmansa kaikkialta muualta kuin kansalaisilta – rutinoituneilta puhuivista päiltä ja eliitin edustajilta – jää journalismi ohueksi.

Väitöskirjassaan Heikki Heikkilä tarkastelee, miten yhteiskunnallisesti aktiivinen kansalaisuus voisi toimia journalismin käytännössä, miten journalismista saisi vankkaa. Vaatimus kuuluu, että journalismin tulisi edistää demokratiaa toimimalla itse demokraattisesti.

Heikkilä ruotii kansalaisuuden

olemusta ja näkymistä journalistisissa. Hän analysoi aluksi *Helsingin Sanomien* kirjoittelua EU-jäsenyydestä 1990-luvun alussa. EU-journalismissa tavallisen kansalaisen tehtäväksi jäi kuvittaa näkökulmia, jotka instituutit olivat ennalta valinneet. Kansalaiset eivät päässeet julkisuuteen omana itsenään. Tekstiaineiston lisäksi Heikkilä on haastatellut *Savon Sanomien* toimittajia ja keskustellut heidän kanssaan ongelmista, joita toimittajat kohtaavat uutistyön käytännössä.

Teoksen mielenkiintoisinta antia on kuvaus kansalaisjournalismikokeilusta *Savon Sanomissa*. Jutulähteinä käytettiin tuolloin erilaisia kansalaisraateja, joiden keskusteluja uutisoitiin eri tavoin. Kirjoittaja kuvaa teorian ja ideoiden soveltamista – ja myös soveltamisen vaikeutta – suomalaisessa maakuntalehdessä. Hän ei salaile pettymyksiä, joita kokeilu tuotti: toimitukselta ei herunut hankkeelle riittävästi rahaa eikä työvoimaa eivätkä kansalaisraatien keskustelumat ideat usein poikineet jatkoa. Loppujen lopuksi kansalaisjournalismikokeilu jäi lehdessä kokeilu- luontoisen projektin asteelle. Työn loppusuviulla Heikkilä toteaa, että kansalaisjournalismin käytännön kokemuksista ei juuri saa eväitä ohuen journalismin vankistamiseen.

Väitöskirjaksi teoksessa on muutampia epäkohtia. Kirjan rakenne ja raportointi ovat epäkonventionaalisia: esimerkiksi tutkimuksen alkusivuille lukija kaipaa selkeää listaa tutkimuskysymyksistä, -tavoitteista ja aineistoista. Kirjoittaja toki lupaa, että matkan varrella tulee paremmin muotoiltuja kysymyksiä, mutta lukijaystävällisintä olisi, että tutkimuksen raportointi ei seuraisi näin orjallisesti tutkimusprosessia vaan eläisi omana kokonaisuutenaan, raporttina tutkimuksesta. Lisäksi napakat yhteenvedot lukujen loppuun olisivat tarpeen, jotta kirjan punainen lanka ei katkeaisi. Välillä tuntuu myös, että tutkimustuloksia joutuu kaivamalla kaivamaan tekstistä.

Väitöskirja saa toki olla tuhti, mutta Heikkilän teoksen sisältö on ylitsepuurava, koska osa lu-